

Praha 23. 11. 2020

1

Drogová úmrtí a úmrtí pod vlivem drog v roce 2019

Fatal drug overdoses and death with the presence of drugs in 2019

Souhrn

Národní registr pitev a toxikologických vyšetření na odděleních soudního lékařství je novým zdravotním registrem. Tento registr obsahuje data o všech pitvách a toxikologických vyšetřeních, které byly provedeny na odděleních soudního lékařství. V roce 2019 bylo identifikováno 42 případů smrtelných předávkování nelegálními drogami a 133 úmrtí pod vlivem drog z jiných příčin než předávkování.

Summary

The National Register of autopsies and toxicological examinations performed at forensic medicine departments is new health register. The register includes data on all autopsies and toxicological examinations performed at forensic medicine department. 42 death resulting from overdoses on illicit drugs and 133 deaths with the presence of drugs were detected in 2019.

Úvod

Národní registr pitev a toxikologických vyšetření prováděných na oddělení soudního lékařství (NRPATV) je kompletním zdrojem informací jak o podrobnostech a okolnostech náhlých a násilných úmrtí, tak o jejich příčinách. Jeho data jsou podpurným zdrojem při přípravě a předávání údajů o úmrtnosti a jejich příčinách do mezinárodních institucí, jako jsou zejména Světová zdravotnická organizace, Evropská komise a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

Je zejména možné sledovat kauzální vztahy mezi sledovanými faktory, které jiné zdroje neumožňují, zejména co se týká příčiny smrti za přítomnosti alkoholu nebo jiné drogy či toxikologicky významné látky v organismu. To má význam především při rozhodování o chování státu vůči problematice alkoholu a jiných drog (např. v dopravě). Data přispějí k objasnění vlivu alkoholu na náhlá úmrtí, což může významně přispět k jejich prevenci. To se rovněž týká vztahu alkoholu a náhodných smrtelných úrazů i dokonaných sebevražd.

Registr navíc přináší informace o tzv. drogových úmrtích, tj. úmrtích na předávkování návykovými látkami a úmrtích z jiných příčin za jejich přítomnosti. Drogová úmrtí jsou jedním z pěti klíčových indikátorů drogové epidemiologie stanovených Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost.

Metodika

NRPATV byl spuštěn v únoru 2015. Během několika měsíců se do sběru dat zapojila všechna oddělení soudního lékařství až na jedno pracoviště z Libereckého kraje (vzhledem k tomu, že toto oddělení provádí méně než 30 pitev ročně, nemá tento výpadek zásadní vliv na kvalitu hlášených dat).

V NRPATV je evidována položka „Vliv látky na úmrtí“ týkající se vlivu užití látky na příčinu a mechanismus úmrtí. V případě, že je provedeno toxikologické vyšetření a je detekována některá z vyšetřovaných látek, tato položka nabývá jedné z následujících čtyř možností:

- „předávkování“ (pokud je předávkování příčinou úmrtí nebo pravděpodobnou příčinou úmrtí),
- „možný vliv“ (pokud intoxikace látkou měla vliv na mechanismus nebo příčinu úmrtí, která je jiná než předávkování - typicky např. úmrtí na zranění při dopravní nehodě pod vlivem alkoholu),
- „vedlejší nález“ (požití látky nemělo vliv na příčinu ani mechanismus úmrtí),
- „nebyl zjištěn“ (toxikologické vyšetření bylo negativní).

Možnost „předávkování“ je pak výběrovým kritériem pro extrakci přímých drogových úmrtí (smrtných předávkování) spolu s kombinacemi diagnóz, které podle standardu EMCDDA pro drogová úmrtí indikují přímé drogové úmrtí. Možnost „možný vliv“ pak vede k výběru nepřímých drogových úmrtí - úmrtí pod vlivem drog z jiných příčin.

Drogová úmrtí

V ČR jsou povinně soudním lékařem prováděny pitvy všech náhlých úmrtí v případech, kdy prohlížející lékař nemohl stanovit příčinu smrti, a všech násilných úmrtí (tj. také všech úrazů a otrav). V roce 2019 bylo provedeno téměř 13 tisíc soudních pitev (jen o něco málo méně než v předchozích letech), u více než poloviny z nich bylo provedeno toxikologické vyšetření.

V roce 2019 bylo zjištěno 84 přímých drogových úmrtí (89 v roce 2018), tj. smrtných předávkování nelegálními drogami, těkavými látkami a psychoaktivními léky, a to jak předávkování sebevražděná, tak náhodná či bez zjištěného úmyslu. Z toho bylo 42 případů smrtných předávkování nelegálními drogami a těkavými látkami (40 v roce 2018). Psychoaktivní léky byly příčinou předávkování v 42 případech (49 případů v roce 2018).

Bylo identifikováno celkem 19 případů smrtných předávkování opioidy (20 v roce 2018). V 10 případech byl v roce 2019 příčinou opioid samotný, v 9 případech šlo o kombinaci s benzodiazepiny či jinými psychoaktivními léky. Pervitin byl příčinou smrtného předávkování v 12 případech (12 v roce 2018), z toho v 10 případech byl užit samotný nebo v kombinaci s amfetaminem (který je metabolitem metamfetaminu). Dále bylo evidováno jedno smrtné předávkování MDMA a jedno kokainem. V 8 případech šlo o smrtné předávkování těkavými látkami (2 v roce 2018). Bylo zjištěno jedno smrtné předávkování kanabioidy, a to THC a syntetickými kanabinoidy (tabulka 1).

Smrtná předávkování psychoaktivními léky jsou ve více než polovině případů sebevražděná. Celkem bylo v roce 2019 zjištěno 42 případů smrtných předávkování psychoaktivními léky (49 v roce 2018), z toho v 17 případech šlo o benzodiazepiny,

v 16 případech o zolpidem samotný nebo v kombinaci s jinými léky, v 17 případech šlo o tramadol a v 1 případě o barbituráty.

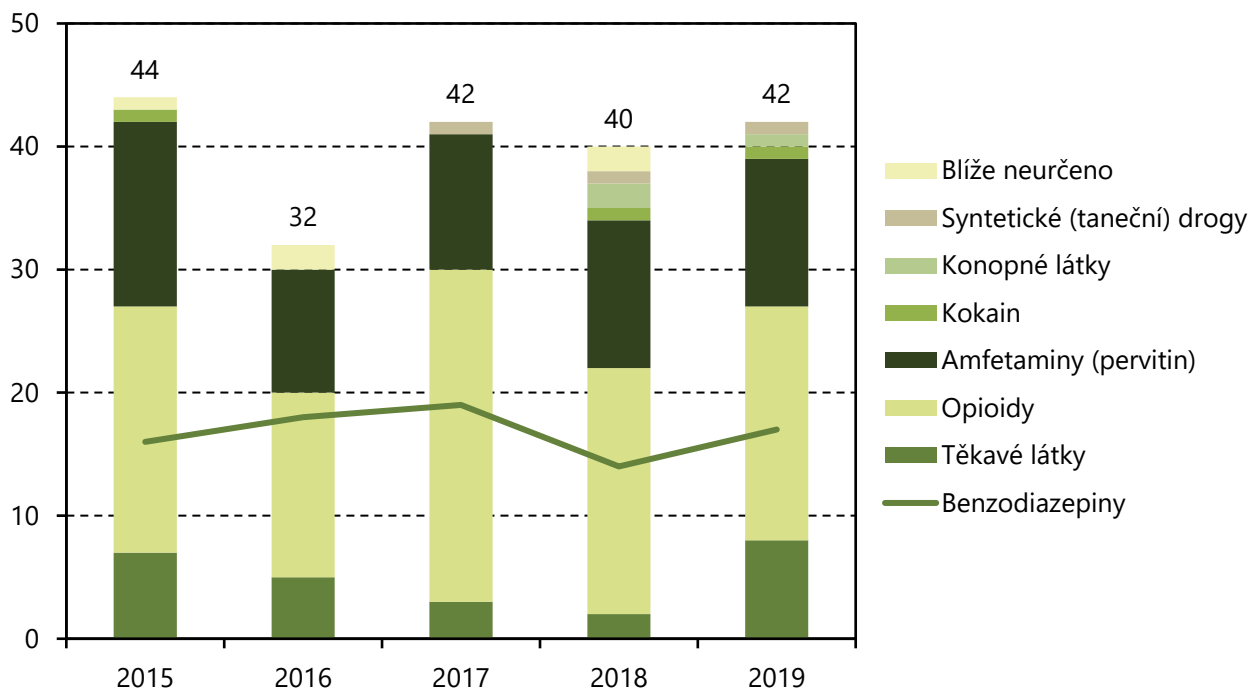
V roce 2019 zůstal počet smrtelných předávkování nelegálními drogami a těkavými látkami nadále na nízké úrovni. Oproti roku 2018 došlo ke zvýšení počtu předávkování těkavými látkami a předávkování benzodiazepiny. Počet předávkování pervitinem je stejný jako v roce 2018. Předávkování ostatními nelegálními drogami jsou stále velmi sporadická. Počet předávkování opioidy a konopnými látkami oproti předchozímu období klesl o jedno úmrtí (graf 1).

Výskyt smrtelných předávkování podle krajů v roce 2019 uvádí tabulka 2. Je patrný vyšší výskyt smrtelných předávkování opioidy v Olomouckém a Karlovarském kraji a vyšší výskyt předávkování psychoaktivními léky ve Středočeském kraji.

Tabulka 1: Smrtelná předávkování drogami v ČR v roce 2019 podle skupin drog, věkových skupin a pohlaví

Droga	Věková skupina											Pohlaví			
	< 15	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	> 64	Muži	Ženy	Celkem
Opiáty/opioidy	1	1	0	2	2	1	1	5	1	0	2	3	12	7	19
z toho jen opiáty/opioidy	0	0	0	1	0	0	0	3	1	0	2	3	4	6	10
z toho více látek vč. opiátů/opioidů	1	1	0	1	2	1	1	2	0	0	0	0	8	1	9
Jiné drogy než opiáty/opioidy	0	0	2	5	4	4	2	0	2	1	2	1	17	6	23
z toho těkavé látky	0	0	0	0	1	0	2	0	1	1	2	1	5	3	8
z toho pervitin	0	0	0	5	3	3	0	0	1	0	0	0	8	4	12
Celkem nelegální drogy a těkavé látky	1	1	2	7	6	5	3	5	3	1	4	4	29	13	42
Psychoaktivní léky	0	1	0	2	2	2	1	2	4	1	9	18	20	22	42
z toho benzodiazepiny	0	1	0	0	1	1	1	2	1	0	5	5	6	11	17
Celkem	1	2	2	9	8	7	4	7	7	2	13	22	49	35	84

Graf 1: Vývoj přímých drogových úmrtí v letech 2015–2019

Tabulka 2: Výskyt přímých drogových úmrtí v roce 2019 podle krajů

Kraj bydliště	Nelegální drogy a těkavé látky			Celkem	Psychoaktivní léky	Celkem
	z toho					
	opiáty/ opioidy	pervitin	těkavé látky			
Hl. m. Praha	2	2	0	6	3	9
Středočeský kraj	0	2	0	2	8	10
Jihočeský kraj	1	0	0	1	3	4
Plzeňský kraj	0	0	1	1	2	3
Karlovarský kraj	4	0	0	4	2	6
Ústecký kraj	0	0	0	0	0	0
Liberecký kraj	0	0	1	1	1	2
Královéhradecký kraj	2	0	0	2	4	6
Pardubický kraj	1	1	0	2	2	4
Kraj Vysočina	1	0	1	2	2	4
Jihomoravský kraj	2	2	2	6	3	9
Olomoucký kraj	4	2	1	8	5	13
Zlínský kraj	1	2	2	5	3	8
Moravskoslezský kraj	0	0	0	0	1	1
cizinci	0	0	0	0	0	0
neudáno	1	1	0	2	3	5
Celkem	19	12	8	42	42	84

Úmrtí pod vlivem drog

Celkem bylo v NRPATV v roce 2019 identifikováno 133 úmrtí pod vlivem drog (134 v roce 2018), včetně léků, z jiných příčin než předávkování, z toho nejvíce stejně jako v minulosti v důsledku nemoci, nehod a sebevražd. Přehled počtu a podílu vybraných skupin drog na jednotlivých skupinách úmrtí za přítomnosti drog uvádí tabulka 3.

Tabulka 3: Úmrtí pod vlivem drog zjištěná na odděleních soudního lékařství v ČR v roce 2019 podle vybraných skupin drog a příčin smrti

Droga	Nehoda	Sebevražda	Napadení	Nemoc	Nezjištěno	Celkem	Podíl (%)
Benzodiazepiny	7	4	0	10	2	23	17,3
Jiné psychoaktivní léky	6	5	0	14	2	27	20,3
Pervitin	10	8	0	6	0	24	18,0
Opiáty	10	3	0	3	0	16	12,0
Kanabinoidy	4	1	0	3	0	8	6,0
Těkavé látky	2	3	0	26	2	33	24,8
Kokain	0	1	0	0	0	1	0,8
Ostatní stimulantia	1	0	0	0	0	1	0,8
Celkem	40	25	0	62	6	133	100,0

Závěr

Bylo identifikováno 42 případů smrtelných předávkování nelegálními drogami a těkavými látkami. Psychoaktivní léky byly příčinou předávkování v dalších 42 případech. Z těchto 42 případů přímých drogových úmrtí bylo 19 případů způsobeno opioidy, 12 pervitinem a 8 těkavými látkami. V roce 2019 bylo ze soudně-lékařských oddělení hlášeno jedno úmrtí v důsledku předávkování tanečními drogami typu MDMA, jedno úmrtí v důsledku předávkování kokainem a jedno úmrtí v důsledku předávkování THC.

V roce 2019 bylo identifikováno 133 úmrtí pod vlivem drog z jiných příčin než předávkování, z toho nejvíce v důsledku nemoci, nehod a sebevražd. Z nelegálních drog byl nejvyšší počet případů pod vlivem jiných psychoaktivních látek (27), opiátů (24) a benzodiazepinů (23).